

• WYMIAR SPRAWIEDLIWOŚCI PRZYJAZNY DZIECKU •

JAK ZORGANIZOWAĆ PRZESŁUCHANIE DZIECKA W TRYBIE ART. 185a i 185b KPK

Mając na względzie dobro dziecka, konieczność uchronienia go przed wtórną wiktyimizacją, świadomość roli przesłuchania dziecka w postępowaniu karnym oraz cele postępowania karnego, rekomenduje się niniejsze wytyczne osobom uczestniczącym w przesłuchaniu dziecka – przede wszystkim sędziom, prokuratorom, biegłym psychologom, obrońcom oraz pełnomocnikom.

1. Przesłuchanie dziecka jako pokrzywdzonego i świadka przestępstw powinno być prowadzone w sposób:
 - zgodny z obowiązującymi przepisami prawnymi¹ oraz standardami,
 - odpowiadający możliwościom rozwojowym przesłuchiwanego dziecka,
 - gwarantujący realizację praw dziecka przysługujących mu podczas przesłuchania,
 - zapewniający dziecku specjalne środki ochrony w toku postępowania przygotowawczego oraz sądowego,
 - zapewniający właściwą reprezentację dziecka w toku postępowania karnego,
 - gwarantujący dziecku brak kontaktu ze sprawcą,
 - zgodny z właściwym wykorzystaniem możliwości lokalowych i technicznych Przyjaznego Pokoju Przesłuchań Dzieci,
 - zapewniający wyeliminowanie wszystkich okoliczności, które mogą skutkować powtórными przesłuchaniami dziecka oraz jego wtórną wiktyimizacją.
2. Na etapie planowania przesłuchania prokurator (w postępowaniu przygotowawczym) lub sąd (w postępowaniu jurysdykcyjnym) weryfikuje właściwą reprezentację dziecka w toku postępowania karnego².
3. Na etapie planowania przesłuchania prokurator (w postępowaniu przygotowawczym) lub sąd (w postępowaniu jurysdykcyjnym) weryfikuje właściwą realizację prawa do obrony podejrzanego/oskarżonego.
4. Sąd zawiadamia o terminie przesłuchania wszystkie uprawnione osoby, w tym także kuratora procesowego wyznaczonego do reprezentacji dziecka przez sąd opiekuńczy.
5. Osoby uczestniczące w przesłuchaniu – sędzia, prokurator, biegły psycholog, obrońca, pełnomocnik, kurator procesowy dziecka – powinny się przygotować do przesłuchania, w szczególności poprzez dokładne zapoznanie się z materiałem sprawy.
6. Przesłuchanie powinno być poprzedzone przygotowaniem dziecka do udziału w czynności procesowej przez biegłego psychologa. Biegły psycholog, przygotowując dziecko do przesłuchania, powinien uzyskać o nim jak najwięcej informacji przydatnych dla czynności procesowej oraz ocenić poziom jego rozwoju intelektualnego w zakresie funkcji znaczących dla składania wiarygodnych zeznań.
7. Biegły psycholog powinien ocenić emocjonalny stan dziecka w zakresie możliwości jego udziału w czynności procesowej oraz poinformować o tej ocenie wszystkich uczestników czynności przesłuchania. Przeciwwskazaniem do udziału dziecka w przesłuchaniu są objawy zespołu stresu pourazowego, które ograniczają możliwość uzyskania od niego wartościowego materiału dowodowego.
8. Biegły psycholog powinien przedstawić sędziemu informacje uzyskane o dziecku podczas przygotowywania go do przesłuchania. W szczególności informacje te powinny dotyczyć: sposobu formułowania pytań, możliwości udzielania przez dziecko odpowiedzi na pytania oraz wskazań pomocnych w prowadzeniu czynności procesowej z udziałem dziecka.
9. Sędzia, prokurator, obrońca i pełnomocnik uzgadniają z biegłym psychologiem zakres, sposób oraz kolejność zadawanych dziecku pytań. Zadając pytania dziecku, uczestnicy przesłuchania mogą korzystać z wytycznych „Jak prowadzić przesłuchanie dziecka. Metodyka przesłuchania małoletniego świadka”.³

¹ Kodeks postępowania karnego, Kodeks rodzinny i opiekuńczy, Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 grudnia 2013 roku w sprawie sposobu przygotowania przesłuchania przeprowadzanego w trybie określonym w art. 185a-185c Kodeksu postępowania karnego, uchwała Sądu Najwyższego z dnia 30 września 2010 r. (I KZP 10/10), Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 21 stycznia 2014 r. (SK 5/12).

² Prokurator po otrzymaniu zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa na szkodę małoletniego, a sąd po otrzymaniu aktu oskarżenia ustala właściwą reprezentację dziecka w toku postępowania karnego, a w sytuacjach wskazanych w ustawie występuje do sądu opiekuńczego o wyznaczenie dla dziecka reprezentanta – kuratora procesowego.

³ „Jak prowadzić przesłuchanie dziecka. Metodyka przesłuchania małoletniego świadka” – narzędzie stanowiące uniwersalną metodę rozmowy, umożliwiającą uzyskanie wartościowych i wiarygodnych zeznań od dziecka – dostępne na: www.edukacja.fdds.pl

10. Sędzia, prokurator, biegły psycholog, obrońca oraz pełnomocnik uzgadniają zasady współpracy i komunikowania się (w tym także pozawerbalnego) w toku przesłuchania.
11. Sędzia, po konsultacji z biegłym psychologiem, wyznacza miejsce przebywania podczas przesłuchania przedstawiciela ustawowego dziecka (rodzica/kuratora procesowego/opiekuna faktycznego) oraz osoby pełnoletniej przez niego wskazanej. Decyzja ta powinna być zawsze podejmowana indywidualnie, uwzględniać dobro dziecka, jego stan emocjonalny, interes prowadzonego postępowania oraz fakt, że obecność tych osób może ograniczać swobodę wypowiedzi dziecka.
12. Przed przesłuchaniem niezbędne jest wyjaśnienie przedstawicielowi ustawowemu dziecka (rodzicowi/kuratorowi procesowemu/opiekunowi faktycznemu) oraz osobie pełnoletniej przez niego wskazanej przepisów prawnych regulujących czynność przesłuchania dziecka oraz przekazanie uzgodnionych przed przesłuchaniem ustaleń.
13. Przed skierowaniem wniosku o kolejne przesłuchanie dziecka, organ prowadzący postępowanie powinien zbadać, czy ustalone okoliczności wymagają dodatkowego wyjaśnienia, rozważyć, czy okoliczności te mają istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, sprawdzić, czy nie zostały już wcześniej wyjaśnione przez dziecko oraz czy dziecko jest w stanie się do nich ustosunkować.
14. Powtórne przesłuchanie dziecka nie może obejmować kwestii już wcześniej wyjaśnionych oraz negatywnie wpływać na stan psychiczny dziecka.
17. Przesłuchanie powinno zostać przeprowadzone na etapie postępowania przeciwko podejrzanemu, po uprzednim zgromadzeniu jak najpełniejszego materiału dowodowego oraz po ustaleniu, że zeznania dziecka mają istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy oraz że nie wpłyną negatywnie na jego stan psychiczny.

Miejsce przesłuchania i utrwalanie jego przebiegu

18. Miejsce przesłuchania dziecka powinno spełniać standardy określone w Rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 grudnia 2013 roku w sprawie sposobu przygotowania przesłuchania przeprowadzonego w trybie określonym w art. 185a-185c Kodeksu postępowania karnego oraz wytyczne Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę.⁴
19. Przy wyborze miejsca przesłuchania dziecka należy preferować Przyjazne Pokoje Przesłuchań Dzieci posiadające certyfikat Ministerstwa Sprawiedliwości i Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę.⁵
20. Przesłuchanie dziecka powinno być bezwzględnie utrwalone za pomocą odpowiednio przygotowanego sprzętu rejestrującego obraz i dźwięk.
21. Sprzęt przeznaczony do utrwalania przesłuchania powinien zostać sprawdzony przed przystąpieniem do przeprowadzenia czynności procesowej.
22. Sprzęt rejestrujący obraz i dźwięk powinien umożliwiać pozostałym uczestnikom przesłuchania, przebywającym w pokoju technicznym, obserwowanie i słuchanie przebiegu czynności oraz przekazywanie sędziemu i biegłemu psychologowi sformułowanych przez nich pytań do dziecka. Zapewnione jest także zapisywanie w formie dźwięku przekazywanych małoletniemu pytań.
23. Cały przebieg przesłuchania powinien być utrwalony na dwóch niezależnych nośnikach. Nośniki bezpośrednio po przesłuchaniu winny być zabezpieczone przez sąd, zwłaszcza gdy czynność odbyła się w siedzibie podmiotu innego niż organ procesowy.
24. Protokół z przesłuchania dziecka powinien być ograniczony do zapisu najbardziej istotnych oświadczeń osób biorących w nim udział.
15. Termin przesłuchania powinien być dostosowany do stanu zdrowia i emocjonalnej dyspozycji dziecka oraz uwzględniać jego aktualne możliwości rozwojowe.
16. Pora i czas trwania przesłuchania powinny być dostosowane do wieku oraz pory optymalnej aktywności życiowej oraz percepcyjnej dziecka, uwzględniać czas niezbędny do nawiązania z nim kontaktu przed przystąpieniem do czynności procesowej, konieczność ewentualnych przerw w prowadzonej czynności oraz konieczność zminimalizowania czasu oczekiwania na przesłuchanie przez dziecko.

Termin przesłuchania

⁴ „Jak zorganizować i wyposażać Przyjazny Pokój Przesłuchań Dzieci” – dostępne na www.edukacja.fdds.pl

⁵ www.edukacja.fdds.pl

25. Z nagrania przesłuchania powinno się sporządzić przekład zapisu dźwięku, który stanowi załącznik do protokołu.
26. Przy przesłuchaniu prowadzonym w trybie art. 185a i 185b kpk nie należy odczytywać dziecku protokołu przesłuchania oraz odbierać podpisu pod protokołem⁶.

Osoby przesłuchujące i uczestniczące w przesłuchaniu

27. W przesłuchaniu dziecka powinni uczestniczyć sędziowie, prokuratorzy oraz biegli psychologowie, którzy ukończyli szkolenia przygotowujące ich do realizowania czynności procesowych z udziałem dziecka.
28. Przesłuchanie dziecka przeprowadza jednoosobowo sąd na posiedzeniu, zarówno w postępowaniu przygotowawczym (w trybie art. 329 kpk), jak i sądowym.
29. W wyjątkowych sytuacjach sędzia może wyrazić zgodę na pełnienie przez biegłego psychologa wiodącej roli w przesłuchaniu dziecka, co powinno znaleźć odzwierciedlenie w treści sporządzonego protokołu.
30. W pokoju przesłuchań z dzieckiem powinni pozostać sędzia i biegły psycholog oraz tłumacz, jeżeli został powołany. Pozostałe osoby uprawnione do udziału w czynności powinny przebywać w pokoju technicznym.
31. Podejrzany/oskarżony nie uczestniczy w czynności przesłuchania dziecka oraz nie przebywa w miejscu przeprowadzania tej czynności procesowej.

32. W przypadku konieczności ponownego przesłuchania dziecka powinno się ono odbywać w tym samym pomieszczeniu, w czasie zbliżonym do poprzednio przeprowadzonej czynności oraz – jeżeli nie ma szczególnych przeciwwskazań – przez te same osoby.

Rola biegłego psychologa

33. Przy wyborze biegłego psychologa należy brać pod uwagę jego kwalifikacje, potwierdzone dokumentami o ukończeniu stosownych szkoleń, doświadczenie w pracy z dzieckiem, a także znajomość procedur przesłuchania.
34. Biegły psycholog przed czynnością przesłuchania dziecka powinien otrzymać postanowienie prokuratora/sądu o dopuszczeniu dowodu z jego opinii.
35. Biegły psycholog przygotowuje dziecko do udziału w czynności przesłuchania.
36. Biegły psycholog ocenia stan emocjonalny dziecka, poziom jego rozwoju intelektualnego i społecznego.
37. Biegły psycholog przekazuje sędziemu wnioski wynikające z psychologicznej oceny dziecka.
38. Biegły psycholog czuwa nad stanem emocjonalnym dziecka podczas przesłuchania oraz uzyskuje od niego informacje na temat zdarzenia.
39. Udział biegłego psychologa w przesłuchaniu dziecka powinien być aktywny.
40. Biegły psycholog po przesłuchaniu dziecka sporządza z należytą starannością opinię psychologiczną zawierającą wszystkie istotne spostrzeżenia w zakresie funkcjonowania dziecka.

⁶ Zgodnie z treścią art. 149 § 1 kpk

Rekomendacje opracowała Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę (dawniej Fundacja Dzieci Niczyje) na podstawie Kodeksu postępowania karnego oraz Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 grudnia 2013 roku w sprawie sposobu przygotowania przesłuchania przeprowadzanego w trybie określonym w art. 185a-185c Kodeksu postępowania karnego. Zostały skonsultowane z Ministerstwem Sprawiedliwości, Koalicją na rzecz Wymiaru Sprawiedliwości Przyjaznego Dziecku, Stowarzyszeniem Sędziów Polskich „Iustitia” oraz Polskim Towarzystwem Psychologicznym.

MINISTERSTWO
SPRAWIEDLIWOŚCI
www.ms.gov.pl

